

ALGEMENE PRACTISCHE RECHTSVERZAMELING

AFZETTERIJ

en

BEDROG BIJ HET TANKEN

door

Willy DE SMET

*Rechter in de rechtbank
van eerste aanleg te Kortrijk*

BRUSSEL
HUIS FERDINAND LARCIER, N.V.

Uitgevers
Miniemenstraat 39

1970

10.12.1969

In deze verbandeling werd de stof bijgehouden tot

1 december 1969

Tweede herwerkte druk

INHOUD

INHOUD
ZAAKREGISTER
BIBLIOGRAFIE

	Nrs
Inleiding	1 - 5
Titel I. — Afzetterij	6 - 64
VOORAFGAANDE BEMERKINGEN	
§ 1. — Afzetterij: Een beperkt misdrijf	7 - 11
§ 2. — Afzetterij: Een zelfstandig misdrijf	12 - 18
HOOFDSTUK I. — BESTANDELEN VAN DE STRAFBARE AFZETTERIJ	19 - 54
AFDELING I. — <i>Gemeenschappelijke bestanddelen</i>	
§ 1. — De volstreckte onmogelijkheid te betalen	24 - 28
§ 2. — Kennis van de volstreckte onmogelijkheid te betalen	29 - 30
§ 3. — Persoonlijk optreden van de afzetter	31 - 33
AFDELING II. — <i>Specifieke bestanddelen</i>	
§ 1. — Verbruik van spijsen of dranken	35 - 40
§ 2. — Zich logies doen geven	41 - 46
§ 3. — Een huurrijtuig in huur nemen	47 - 54
HOOFDSTUK II. — VERVOLGING EN BESTRAFFING	55 - 64
Titel II. — Bedrog bij het tanken	65 - 84

ZAAKREGISTER

- Afdreiging, 3.
Afpersing, 3.
Afzonderlijk misdrijf.
 Zie: Zelfstandig misdrijf.
- Bedrieglijke handelingen.
 Zie: Oplichting.
Bedrieglijk opzet, 77.
Bedrieglijke wegneming.
 Zie: Diefstal.
- Bestanddelen van de afzetterij.
— gemeenschappelijke, 20 en volg.
— specifieke, 34 en volg.
Bestrafing, 59 en volg., 81 en volg.
Betalings.
— onmogelijkheid, 24 en volg.
Brandstof, 66 en volg.
- Deelneming, 32, 84.
Diefstal, 14, 15, 74.
Dranken, 36.
— dronkenmakende, 37.
Dwaling, 29, 33.
- Eendaadse samenloop, 18.
- Flessentrekkerij, 3, 9.
- Gronden van rechtvaardiging, 22.
- Herberg, 38, 42.
Herhaling, 61 en volg., 83.
Hotel, 42.
Huurrijtuig, 47 en volg.
- Inrichting, 40.
— daartoe bestemde —, 38.
- Kennis, 29 en volg.
- Koophandel (rechtbank van), 25.
Krediet, 5.
- Logies, 41.
- Misdrijf.
— afzetterij een vermogens—, 12.
— afzetterij een zelfstandig —, 13.
- Onmogelijkheid.
— te betalen, 24 en volg.
Oplichting, 14, 16, 17, 18, 74.
Optreden.
— persoonlijk, 20, 31, 32.
Opzet, 17, 23, 77.
- Rechtvaardigingsgrond, 22.
Reizigers, 45.
- Samenloop (eendaadse), 18.
Smeerolie, 71.
Spijzen, 36.
Strafmaat, 60 en volg., 83, 84.
- Tanken, 65 en volg.
Toestemming, 22, 74.
Tussenkost, 31 en volg.
- Verbruik, 39.
Vervoer.
— personen, 51.
— zaken, 50, 52.
Vervolging, 55 en volg., 80.
Voorrecht, 52.
- Wederrechtelijkheid, 21, 22, 23.
Wegneming (bedrieglijke).
 Zie: Diefstal.
- Zelfstandig misdrijf, 13.
-

BIBLIOGRAFIE

Voor de algemene werken over strafrecht wordt verwezen naar de *Doorlopende aangehaalde bibliografie* in de A.P.R., INLEIDING.

1. — Verhandelingen.

HOORNAERT, Hermès. — *Le délit de grivèlerie*, Brussel, 1938.

ROLLAND, Guy. — *Filouterie de transport*, Acad. proefschr., Lyon, 1936.

R.P.D.B., Complément II, Tw. *Grivèlerie*.

2. — Bijdragen in tijdschriften.

A. BELGIE

CONSTANT, Jean. — *Le délit de grivèlerie en droit belge et en droit français*, R.D.P., 1940, blz. 285 en volg.

DELAHAYE, Pedro. — *De afzetterij*, R.W., 1937-38, 1009 en volg.

KEBERS, Albert. — *La grivèlerie de boissons éniivrantes tombe-t-elle sous le coup de l'article 508 bis du Code Pénal ?*, J.T., 1951, 346 en volg.

B. DUITSLAND

KRONACKER. — *Ist Zechprellerei Betrug ?*, *Strafrechtliche Abhandlungen*, Heft 68, 1906.

INLEIDING

1. — De titel van deze verhandeling laat vermoeden dat twee totaal onderscheiden misdrijven zullen onderzocht worden: vooreerst het misdrijf van afzetterij, omschreven door de wet van 23 maart 1936 (enig artikel), gewijzigd door artikel 2 van de wet van 17 december 1963, en als artikel 508 *bis* ingelast in het strafwetboek; vervolgens, bedrog bij het tanken, omschreven in artikel 1 van dezelfde wet van 17 december 1963 en als artikel 508 *ter* in het strafwetboek opgenomen.

Het feit dat aan die strafbare gedragingen twee verschillende artikels werden gewijd, versterkt dit vermoeden nog.

2. — Artikel 508 *bis* is toepasselijk op de persoon, die, wetende dat hij in de volstreekte onmogelijkheid verkeert om te betalen, in een daartoe bestemde inrichting zich spijsen of dranken heeft laten opdienen, die hij daar geheel of gedeeltelijk heeft verbruikt, zich logies heeft doen geven in een reizigershotel of in een herberg, of een huurrijtuig in huur heeft genomen.

Volgens artikel 508 *ter* wordt gestraft hij die, na een voertuig van brandstof of smeerolie te hebben laten voorzien, zich bedrieglijk aan de onmiddellijke betaling heeft onttrokken.

Een nadere ontleding van die gedragingen leidt tot het besluit dat het vermoede onderscheid slechts in schijn bestaat.

3. — In de gewone omgangstaal heeft het woord « afzetterij » een ruime betekenis. Het kan wijzen op een slinkse handeling waardoor men iemand afzet, hem zijn geld afhandig maakt door hem op onwettige of onredelijke wijze te veel — of iets dat hij niet verschuldigd is — te laten betalen (De Vries, M., *Woordenboek der Nederlandse Taal*, Tw. *Afzetterij*, *Afzetten*).

Afzetterij werd vroeger ook gebruikt om de daad aan te duiden waardoor iemand op een gewelddadige wijze beroofd wordt van zijn geld, doordat men hem op de weg aanrandt en hem noodzaakt het goed af te geven (De Vries, M., *Woordenboek der Nederlandse Taal*, l.c.).

In Nederland is « afzetterij » de oude maar nog gangbare benaming van het misdrijf van afdreiging (S.J. Fockema, Andreae, *Rechtsgeleerd Handwoordenboek*, Tw. *Afzetterij*). Dat misdrijf (art. 318 Nederlands strafwetboek) stemt overeen met artikel 470 uit ons strafwetboek dat de afpersing (*chantage*) strafbaar stelt.

« Flessentrekkerij » is de benaming die in de Nederlandse rechtstaal gebruikt wordt om daden van afzetterij aan te duiden (zie verder, nr 5).

In het Frans wordt met *grivèlerie* de handeling bedoeld die iemand

stelt om een ongeoorloofd, klein en geheim voordeel te bekomen (Litré, Tw. *Griveler*), meer bepaald het nemen van een eetmaal in een spijshuis, wanneer hij weet dat hij in de onmogelijkheid verkeert de gebruikte spijzen en dranken te betalen (Capitant, Henri, *Vocabulaire Juridique*, Tw. *Grivèlerie*).

Het is duidelijk dat ook over afzetterij kan gesproken worden in al de analoge gevallen; bijvoorbeeld wanneer een ambtenaar in de uitoefening van zijn ambt een dergelijk ongeoorloofd, klein en geheim voordeel bekomt, of wanneer iemand op de openbare markt waren verkoopt en vertrekt zonder het verschuldigde standgeld te betalen.

Het woord *filouterie* wordt gewoonlijk gebruikt om een bepaalde vorm van afzetterij aan te duiden (zie verder, nr 8).

4. — Het kan niet ontkend worden dat bedrog bij het tanken (art. 508 *ter* S.W.) in feite een andere vorm is van afzetterij. Iemand laat zijn voertuig van brandstof of smeerolie voorzien en onttrekt zich bedrieglijk aan de onmiddellijke betaling; die gedraging is te vergelijken met de gedraging van degene die zich in een spijshuis een maal laat opdienen en zich onttrekt aan betaling.

Dat de wetgever bij de strafbaarstelling van beide gedragingen niet dezelfde vereisten heeft gesteld, belet niet dat men in beide gevallen over afzetterij kan spreken. Een vergelijking van onze wetteksten met buitenlandse wetteksten toont aan dat het zwaartepunt van het misdrijf van afzetterij ligt in het feit dat men zich op oneerlijke wijze diensten laat presteren en goederen laat afleveren zonder er de volledige prijs voor te betalen.

Het vereiste, bijvoorbeeld, dat de dader vooraf, dit is bij de bestelling, kennis had van de volstreckte onmogelijkheid te betalen, is een element waardoor het toepassingsgebied van de strafbare afzetterij wordt beperkt zonder in iets het wezenlijke van de afzetterij te wijzigen.

Dit vereiste wordt teruggevonden in de Belgische en Franse wetteksten, niet echter in het Nederlandse en Zwitsers strafrecht.

In de toelichting tot het wetsvoorstel van volksvertegenwoordiger E. Charpentier wordt die opvatting duidelijk onderstreept. « Naar onze mening moet de nieuwe wetgeving zonder meer bestaan in de toepassing van dezelfde bepalingen als die van artikel 508 *bis*, behalve dat de wet niet moet worden beperkt, zoals artikel 508 *bis* van het strafwetboek dat voor flessentrekkerij doet, tot het geval waarin iemand zich laat bedienen, hoewel hij weet dat het hem volstrekt onmogelijk is te betalen » (zie verder, nr 64).

In de *R.P.D.B.*, complément II, wordt het bedrog bij het tanken beschouwd als één der strafbaar gestelde vormen van afzetterij.

5. — In de praktijk is het geraadzaam, om alle verwarring te voorkomen, het woord « afzetterij » slechts te gebruiken als aanduiding van de gevallen, bedoeld door artikel 508 *bis* S.W., en voor artikel 508 *ter*, de door de wetgever aanvaarde terminologie « bedrog bij het tanken ».

TITEL I

AFZETTERIJ

Voorafgaande bemerkingen

6. — Bij de lezing van artikel 508 *bis* S.W. valt onmiddellijk op dat slechts drie wel omschreven gevallen van afzetterij worden strafbaar gesteld. Bovendien kan vastgesteld worden dat dit misdrijf in het strafwetboek behandeld wordt als een bedriegerij. Het lijkt dan ook nuttig, vooraleer de samenstellende delen van het misdrijf te onderzoeken, na te gaan waarom de strafwet een beperkte omschrijving geeft van het misdrijf van afzetterij, en het zelfstandig karakter van het misdrijf te onderstrepen.

§ 1. — Afzetterij : Een beperkt misdrijf.

7. — Waarom werd er geen strafbepaling voorzien om op een algemene wijze alle handelaars te beschermen tegenover personen die hun insolventieit verbergen en aldus misbruik maken van de goede trouw ?

De wetgever heeft gemeend een onderscheid te moeten maken onder de handelaars (*Pasin.*, 1936, blz. 136). Eerst zijn er handelaars die de mogelijkheid hebben zich vooraf te vergewissen van de solvabiliteit van de klant maar verwaarlozen dit te doen. Dan zijn er handelaars die een fout begaan door niet enkele essentiële voorzorgsmaatregelen te nemen om te beletten dat de klant de beschikking krijgt over de gekochte goederen vóór deze betaald zijn. Het is duidelijk dat deze handelaars geen aanspraak kunnen maken op een strafrechtelijke bescherming ; in dergelijke gevallen kan men hoogstens spreken over civielrechtelijk bedrog.

Er zijn tenslotte handelaars voor wie het practisch onmogelijk is vooraf ingelicht te zijn omtrent de solvabiliteit van de klant ; ze zijn er daarenboven door hun beroep zelf toe verplicht krediet te geven. Het is bijvoorbeeld de restauranthouder niet mogelijk onmiddellijk betaling te eisen telkens als hij een gerecht van het bestelde maal opdient ; de taxichauffeur kan evenmin voorafgaande betaling vragen daar hij de prijs van de gevraagde rit niet vooraf kan bepalen. Het zijn precies deze personen, die de wetgever speciaal wil beschermen tegen de bedrieglijke praktijken van oneerlijke klanten (*Corr. Hasselt*, 2 jan. 1963, *R.W.*, 1966-67, 402).

Het kan niet ontkend worden dat artikel 508 *bis* strafwetboek enigszins te eng is opgevat. Een aantal personen, die in dezelfde omstandigheden dienen te werken als zij die in artikel 508 *bis* worden genoemd, worden strafrechtelijk niet beschermd.

Het is evenwel niet wenselijk dat al te veel civiele rechtsverhoudingen strafrechtelijk beschermd worden, want in dit geval zouden al te veel handelaars slordig en nalatig worden, de normale voorzorgsmaatregelen niet meer nemen en zich eenvoudig op de strafrechtelijke sanctie verlaten. Hoe verwonderlijk het ook moge klinken, een te goede strafrechtelijke bescherming van de verkoper zou de gelegenheden tot bedrog voor de koper vermenigvuldigen; de strafwet zou criminogeen werken.

8. — De wetgever heeft zich hoofdzakelijk laten inspireren door de Franse wetten op de afzetterij: de wet van 26 juli 1873 op de afzetterij, gepleegd bij het verbruik van spijzen en dranken (*filouterie d'aliments et de boissons*); de wet van 31 maart 1926 op de afzetterij, gepleegd bij het in huur nemen van een huurrijtuig (*filouterie de transport*); de reeds op dat ogenblik voorbereide wet van 28 januari 1937, die de wet van 26 juli 1873 op de *filouterie d'aliments et de boissons* wijzigt en meteen een andere vorm van afzetterij strafbaar stelt, nl. de afzetterij, gepleegd bij het zich doen verschaffen van logies (*filouterie de logement*).

Er bestaat een zeer grote gelijkenis tussen de Franse en de Belgische wetteksten zowel wat betreft de bestanddelen van het misdrijf van afzetterij als wat betreft het gebruik van de termen.

Fr. wet 28 januari 1937. — « Quiconque, sachant qu'il est dans l'impossibilité absolue de payer, se sera fait servir des boissons ou des aliments qu'il aura consommés, en tout ou en partie, dans des établissements à ce destinés, même, s'il est logé dans les dits établissements, sera puni d'un emprisonnement de six jours au moins et de six mois au plus, et d'une amende de (w. 29 dec. 1956, art. 7) 50.000 francs au moins et de 150.000 francs au plus.

La même peine sera applicable à celui qui, sachant qu'il est dans l'impossibilité absolue de payer, se sera fait attribuer une ou plusieurs chambres dans un hôtel ou auberge et les aura effectivement occupées ».

Fr. wet 2 juni 1955. — « Toutefois, dans les cas prévus par les deux alinéas précédents, l'occupation du logement ne devra pas avoir excédé une durée de dix jours ».

Fr. wet 31 maart 1926, art. 1. — « Quiconque, sachant qu'il est dans l'impossibilité absolue de payer, aura pris en location une voiture de place, sera puni d'un emprisonnement de six jours au moins et de trois mois au plus, et d'une amende de 6.000 francs au moins et de 360.000 francs au plus ».

9. — Het misdrijf van « afzetterij » uit ons strafwetboek valt in het Nederlands strafrecht onder de toepassing van de wet van 12 mei 1928 op de « flessentrekkerij » (art. 326 a Ned. S.W.), die terzelfder tijd een ruimer en een enger toepassingsgebied heeft.

Artikel 326 a Nederlands strafwetboek. — « Hij, die een beroep of gewoonte maakt van het kopen van goederen met het oogmerk om zonder volledige betaling zich of een ander de beschikking over die goederen te verzekeren, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren ».

10. — Het Zwitsers wetboek van strafrecht bevat twee artikelen in verband met het misdrijf van afzetterij.

Artikel 150 Zwitsers strafwetboek. — « Celui qui se sera fait héberger dans un hôtel ou une pension, celui qui se sera fait servir des aliments ou des boissons dans un restaurant ou une pension, et qui aura frustré l'établissement du montant à payer, sera, sur plainte, puni de l'emprisonnement, des arrêts ou de l'amende ».

Artikel 151 Zwitsers strafwetboek. — « Celui qui, sans bourse délier, aura frauduleusement obtenu une prestation qu'il savait ne devoir être fournie que contre

paiement, notamment: le parcours sur un chemin de fer ou bateau ou dans une voiture postale, l'accès à une représentation, à une exposition ou à une entreprise analogue, le fonctionnement d'un appareil automatique, sera, sur plainte, puni de l'emprisonnement, des arrêts ou de l'amende.

La tentative et la complicité sont punissables ».

11. — De afzetterij (*Zechprellerei*) wordt in het Duits strafrecht beschouwd als een vorm van « *Betrug* » (Kronacker, *Ist Zechprellerei Betrug?*, *Strafrechtliche Abhandlungen*, Heft 68, 1906).

§ 2. — Afzetterij : Een zelfstandig misdrijf.

12. — De wet van 23 maart 1936, die de afzetterij strafbaar stelt, werd in het strafwetboek opgenomen en kreeg een plaats in Titel IX van Boek II, die misdrijven tegen de eigendommen bestraft.

Dientengevolge staat de afzetterij op gelijke voet met de andere vermogensmisdrijven zodat alle artikelen van het algemeen deel van het strafwetboek er toepasselijk op zijn (Gent, 11 febr. 1954, *R.W.*, 1954-55, 294; — Pol. Doornik, 1 april 1937, *T. Vred.*, 1937, 296).

13. — Dat het misdrijf van afzetterij ondergebracht werd in afdeling 5 van hoofdstuk II, titel IX, boek II S.W. (Enige andere bedriegerijen), is niet louter toeval. De wetgever heeft willen onderstrepen dat afzetterij een afzonderlijk misdrijf is, duidelijk onderscheiden van diefstal en oplichting, twee vermogensmisdrijven die op het eerste gezicht enige gelijkenis vertonen met afzetterij.

14. — Vóór de afzetterij als dusdanig werd strafbaar gesteld, werden de daden van afzetterij in de rechtspraak, zowel in Frankrijk als in België, nu eens behandeld als oplichting (Gent, 12 april 1854, *Pas.*, 1855, II, 377; — Luik, 15 juni 1855, *Pas.*, 1856, II, 78; — Metz, 9 nov. 1859, *Rec. Dall.*, 1863, II, 43) dan eens als diefstal (Grenoble, 28 nov. 1833, *S.*, 1834, 2, 96; — Limoges, 18 aug. 1847, *S.*, 1848, 1, 153; — Metz, 12 nov. 1859, *S.*, 1860, 2, 421; — Parijs, 1 maart 1866, *S.*, 1867, 2, 123).

In Frankrijk wordt afzetterij heden nog beschouwd als een bijzondere vorm van diefstal (Faustin, Hélié, *Pratique criminelle des cours et tribunaux*, *Droit Pénal*, 1948, nr 636).

15. — Dat afzetterij niet gelijk te stellen is met diefstal blijkt bij een aandachtige lezing van de tekst van artikel 508 *bis* en van artikel 461 S.W.

Diefstal is het bedrieglijk wegnemen van een zaak die aan een ander toebehoort. Diefstal onderstelt dus een persoonlijk optreden van de dader waardoor hij zich goederen toeëigent tegen de wil in van de eigenaar.

Dit materieel bestanddeel van de diefstal is niet terug te vinden in de afzetterij; de benadeelde voert vrijwillig de bestelling van de afzetter uit.

16. — Quasi-unaniem wordt ook aanvaard dat afzetterij geen geval van oplichting is.

Artikel 496 strafwetboek bestraft de personen die, met het doel om zich een zaak toe te eigenen die aan een ander toebehoort, zich fondsen, meubelen enz. doen afgeven of afleveren, hetzij door het gebruik van valse namen of

valse hoedanigheden, hetzij door aanwending van bedrieglijke handelingen waardoor misbruik wordt gemaakt van het vertrouwen of de lichtgelovigheid.

In de gevallen van afzetterij wordt geen gebruik gemaakt van bedrieglijke middelen om het gewenste resultaat te bereiken. De benadeelde persoon is gewoonweg ingegaan op het eenvoudig verzoek van de afzetter om het door artikel 508 *bis* S.W. omschreven voordeel te bekomen.

17. — Goedseels is de mening toegedaan dat afzetterij wel een vorm van oplichting is. Iemand die zich bijvoorbeeld in een spijshuis een eetmaal laat opdienen, wel wetende dat hij in de onmogelijkheid is het verschuldigde te betalen, stelt volgens deze auteur, door zijn houding alleen, een bedrieglijke handeling met het doel te doen geloven dat hij solvabel is. Indien de dader daarbij een bedrieglijk opzet heeft, begaat hij een oplichting evengoed als hij, die zich in een hotel logies laat verschaffen en de hotelhouder vertrouwen wil inboezemen door een reiskoffer mede te brengen waarvan het uitzicht min of meer luxueus is, doch die slechts oude dagbladen of andere waardelose zaken bevat (Goedseels, Jos, M.C.X., *Commentaire du Code Pénal Belge*, tweede uitg., nr 3003).

Tot dergelijke opvatting komt men wanneer men het bestanddeel « bedrieglijke handelingen » van de oplichting op brede wijze interpreteert. De rechtspraak is nochtans eensgezind van oordeel dat een bepaalde daad, een blote leugen, een onware bewering op zichzelf nog geen « bedrieglijke handelingen » zijn, in de zin bedoeld door artikel 496 S.W. Het worden pas « bedrieglijke handelingen » wanneer zij omlijst zijn door omstandigheden, die wijzen op een encenering (Calewaert, Willy, *Oplichting en Oplichter*, blz. 47 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

18. — De eendaadse samenloop van oplichting en afzetterij is totaal uitgesloten. Ofwel heeft men te doen met oplichting, ofwel met afzetterij, nooit met beide samen (*vgl. R.P.D.B., Complément II, Tw. Grivèlerie, nr 6*).

Het kan geraden zijn (voor de vervolging) bepaalde gevallen in hoofdorde als oplichting en in ondergeschikte orde als afzetterij te kwalificeren. De rechtbank zal soeverein oordelen of de « bedrieglijke handelingen », bedoeld in artikel 496 S.W. al dan niet aanwezig zijn.

HOOFDSTUK I

Bestanddelen van de strafbare afzetterij

19. — Afzetterij wordt slechts in drie van haar vormen strafbaar gesteld ; artikel 508 *bis* S.W. vermeldt :

- 1°) in een daartoe bestemde inrichting zich spijzen of dranken laten opdienen, die er geheel of gedeeltelijk verbruikt worden ;
- 2°) zich logies doen geven in een reizigershotel of in een herberg ;
- 3°) een huurrijtuig in huur nemen.

De bestanddelen van dit misdrijf zijn dus niet dezelfde voor elk van de drie vormen. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen gemeenschappelijke bestanddelen en specifieke bestanddelen.

AFDELING I. — *Gemeenschappelijke bestanddelen.*

20. — Strafbare afzetterij onderstelt het samen bestaan van drie bestanddelen, die gemeen zijn aan de drie vormen van het misdrijf, nl. :

- 1° De volstreekte onmogelijkheid te betalen.
- 2° Kennis van de onmogelijkheid te betalen.
- 3° Persoonlijk optreden van de afzetter.

21. — Er hoeft nauwelijks herinnerd te worden aan de algemene beginselen van het strafrecht volgens dewelke het misdrijf o.m. wordt beschouwd als een wederrechtelijke gedraging en de wederrechtelijkheid slechts tot straf kan leiden wanneer de dader schuld heeft.

22. — Bepaalde omstandigheden kunnen het algemeen vermoeden van wederrechtelijkheid wegnemen. Zo kan de toestemming van de benadeelde als rechtvaardigingsgrond gelden wanneer drie voorwaarden verwezenlijkt zijn : 1° er moet een werkelijke toestemming bestaan, geen louter passief dulden dat het gevolg van vrees kan zijn ; 2° hij die toestemt, moet de enige belanghebbende zijn ; 3° de toestemming moet gegeven zijn vóór het feit gepleegd werd (Rubbrecht, J., *Inleiding tot het Belgisch Strafrecht*, blz. 122).

In het licht van dit beginsel kan de wederrechtelijkheid niet aangenomen worden in het geval waarin een door artikel 508 *bis* S.W. beschermd persoon vooraf de berooide financiële toestand van de afzetter kent en toch dezes verzoek inwilligt of dezes bestelling uitvoert (Corr. Brussel, 14 juni 1947, *J.T.*, 1947, 421).

23. — De schuldvorm « opzet » is geen afzonderlijk bestanddeel van het misdrijf. Algemeen opzet is een overbodig en kunstmatig begrip (zie Tw. *Opzet*, nr 17) en artikel 508 *bis* S.W. vereist geen biezonder opzet in tegenstelling met het Nederlands en Zwitsers S.W. De afzetter moet niet het biezonder opzet hebben zich te verrijken of een ander nadeel te berokkenen. Het misdrijf is voltooid op het oogenblik dat de afzetter nalaat onmiddellijk te voldoen aan het verzoek om contante betaling, zelfs indien hij het voornemen mocht hebben op een later tijdstip te betalen.

§ 1. — De volstrekte onmogelijkheid te betalen.

24. — Reeds bij de aanhef van artikel 508 *bis* S.W. wordt de nadruk gelegd op het feit dat afzetterij slechts strafbaar is wanneer de dader weet dat hij in de volstrekte onmogelijkheid verkeert te betalen.

25. — Deze volstrekte onmogelijkheid moet vaststaan. Ze wordt soeverein vastgesteld door de feitenrechter, die rekening houdt met alle omstandigheden van het geval (Marchal et Jaspar, *Droit Criminel*, 2e uitgave, nr 1613, 1°).

Geen enkele wettelijke bepaling behoudt aan de rechtbank van koop-handel de bevoegdheid voor die vaststelling te doen (Cass., 5 maart 1940, *Pas.*, 1940, I, 74).

26. — De onmogelijkheid te betalen moet volstrekt zijn. Dit betekent dat de afzetter onvermogend is zodat de schuldeiser zich in de onmogelijkheid bevindt met goed gevolg een burgerlijk geding tegen de afzetter in te leiden. Dit betekent niet dat de afzetter in een zodanige berooide financiële toestand moet verkeren dat hij helemaal niets meer kan betalen; het volstaat dat hij zich in de onmogelijkheid bevindt de volledige schuld te betalen (Circ. P.d.K., Brussel, 22 april 1936, *Wetg.*, nr 233, aangehaald door Marchal et Jaspar, *o.c.*, nr 1613; — Garraud, *Droit Pénal*, II, nr 2243).

27. — De volstrekte onmogelijkheid te betalen moet bestaan op het oogenblik van het misdrijf, d.i. wanneer betaling gevraagd wordt voor hetgeen besteld of gepresteerd werd. De afzetter, die op het oogenblik van de feiten in de volstrekte onmogelijkheid verkeerde te betalen doch nadien over voldoende inkomsten beschikt om te betalen en het niet doet, blijft strafbaar (*vgl.*: R.P.D.B., Complément II, Tw. *Grivèlerie*, nr 9).

Uit wat voorafgaat volgt dat artikel 508 *bis* S.W. niet toepasselijk is op de persoon die, handelend met bedrieglijk opzet, weigert te betalen wanneer het vaststaat dat hij over voldoende middelen beschikt om de volledige schuld te betalen, bijvoorbeeld dat hij kan beschikken over gelden, geplaatst op een spaarboekje (Corr. Gent, 16 nov. 1938, *R.W.*, 1938-39, 597; — Corr. Gent, 16 nov. 1938, *R.W.*, 1938-39, 889; — Dijon, 20 maart 1914, *Rec. Dijon*, 40; — Toulouse, 10 maart 1881, *Rec. Dall.*, 1881, 2, 187).

28. — Artikel 508 *bis* S.W. laat de indruk alleen gericht te zijn tegen arme afzeters. De wetgever heeft een doeltreffende bestrijding van de kwaal der afzetterij sterk belemmerd door de bestraffing te beperken tot de insolvabele personen. Het is

een algemeen bekend feit dat het zeer dikwijls solvabele personen zijn die zich aan dergelijke oneerlijke praktijken schuldig maken en aldus de kosten van hun buitensporig verkeer trachten te verminderen.

Waarom die beperking? De wetgever heeft gevreesd zich te wagen op een gebied dat tot het burgerlijk recht behoort (Hoornaert, *o.c.*, blz. 11).

Doeltreffender ware de formulering: « Wordt gestraft degene, die zich op bedrieglijke wijze aan betaling wil onttrekken.... ».

§ 2. — Kennis van de volstreckte onmogelijkheid te betalen.

29. — De dader moet kennis hebben van zijn volstreckte onmogelijkheid te betalen. Deze is hier een bestanddeel van het misdrijf en niet een algemeen vereiste van strafbaarstelling, dat bij elke misdaad en wanbedrijf ondersteld wordt (*vgl.* Tw. *Heling*, nr 85).

De dader mag dwaling inroepen, voor zover deze geen grove schuld inhoudt (Tw. *Opzet*, nr 52).

30. — De kennis van de volstreckte onmogelijkheid te betalen moet v o o r a f, d.i. bij de bestelling bestaan (Cass. fr., 24 nov. 1900, *Bull. Crim.*, nr 351; — Marchal et Jaspas, *o.c.*, nr 1613, 1°).

De persoon die eerst op het ogenblik dat hem betaling gevraagd wordt, bemerkt dat hij zijn geldbeugel heeft vergeten of verloren en in de onmogelijkheid verkeert te betalen, is niet strafbaar (Constant, *o.c.*, *R.D.P.*, 1940, blz. 295; — Goedseels, *o.c.*, nr 3004).

Wanneer een verdachte beweert gedurende zijn verblijf in een hotel door een diefstal in de onmogelijkheid te zijn gebracht de verblijfskosten te betalen, dient hij het bewijs te leveren van zijn beweringen. Kan hij dit niet, dan dient hij veroordeeld te worden wegens afzetterij (Corr. Dinant, 13 jan. 1947, *Pas.*, 1947, III, 55).

De persoon, die de genoten prestaties om de week betaalt, maar op het ogenblik van de regeling niet in de mogelijkheid is te betalen alhoewel hij bij de bestelling zeker was te kunnen rekenen op de uitbetaling van zijn loon, kan niet als een afzetter beschouwd worden, wanneer de uitbetaling van het loon is uitgebleven om redenen, die niet aan hem zijn te wijten (Daloz, *Répertoire de droit criminel et de procédure pénale*, 1954, II, Tw. *Filouterie*, nr 7).

§ 3. — Persoonlijk optreden van de afzetter.

31. — Afzetterij kan enkel gepleegd worden wanneer de dader zelf het initiatief heeft genomen om dranken of spijsen te bestellen, zich logies te doen verschaffen (Corr. Brussel, 15 febr. 1940, *Pas.*, 1941, III, 63), of een huurrijtuig in huur te nemen.

Het misdrijf strekt zich dus niet uit tot wat verbruikt wordt zonder dat het besteld werd (Cass. fr., 30 dec. 1880, *Bull. Crim.*, 272) of tot logies dat verleend werd zonder dat erom gevraagd was.

Van afzetterij kan evenmin spraak zijn wanneer de uitbater van een

inrichting iemand aanzet tot verbruik en daarbij bedrieglijke handelingen aanwendt (Marchal et Jaspar, *o.c.*, nr 1614).

32. — Het optreden van de afzetter kan blijken uit een uitdrukkelijk of stilzwijgend verzoek van zijnentwege. Wie bij het sluiten der overeenkomst met de benadeelde niet opgetreden is als contracterende partij, kan strafrechtelijk niet vervolgd worden.

Deelneming aan afzetterij kan men zich moeilijk voorstellen.

33. — Het is mogelijk dat iemand in dwaling verkeert omtrent zijn rechtsverhouding tot de benadeelde en, wetend dat hij in de volstreckte onmogelijkheid is te betalen, toch daadwerkelijk tussenkomt bij de bestelling omdat hij zich de gast waant van een solvabel persoon. Deze omstandigheid neemt het wederrechtelijk karakter van de gestelde daad weg (Garçon, *o.c.*, art. 401, nr 26; — zie boven, nr 20).

AFDELING II. — *Specifieke bestanddelen.*

34. — Benevens de drie algemene bestanddelen moeten voor elke vorm van strafbare afzetterij enkele specifieke bestanddelen samen bestaan; het zijn alle materiële bestanddelen.

§ 1. — Verbruik van spijzen of dranken.

35. — Deze vorm van afzetterij onderstelt het samen bestaan van volgende objectieve elementen :

- 1°) Bestelling van spijzen of dranken.
- 2°) Bestelling in een daartoe bestemde inrichting.
- 3°) Verbruik aldaar van de opgediende spijzen of dranken.

36. — De bescherming van de wet is beperkt tot het gebruik van spijzen en/of dranken.

De tekst van artikel 508 *bis* S.W. vermeldt : spijzen of dranken ; *a fortiori* heeft de wetgever evengoed bedoeld : spijzen en dranken.

Een persoon die in een spijshuis of drankgelegenheid groot verteer maakt door verbruik van rookartikelen, kan strafrechtelijk niet vervolgd worden wanneer hij weigert zijn schuld, in verband met het verbruikte, te betalen (Delahaye, *De afzetterij*, R.W., 1937-38, 1013).

Het is wenselijk de wettelijke bescherming uit te breiden tot iedere schuld die de afzetter maakt in de inrichtingen, bedoeld in artikel 508 *bis* S.W.

37. — In verband met het gebruik van dronkenmakende dranken is de mogelijkheid van conflict bij de toepassing van artikel 508 *bis* S.W. en van de bepalingen van de Besluit-wet van 14 november 1939 op de openbare dronkenschap volledig uitgesloten.

Vóór het tot stand komen van de wet van 17 december 1963 — die aan afzetterij het karakter van klachtdelict ontnemt — was men algemeen van oordeel dat, met betrekking tot de afzetterij, de strafrechtelijke bescher-

ming slechts werd verleend in zover het burgerlijk recht onvoldoende was om betaling van de prijs te bekomen. Wanneer de wetgever iemand de mogelijkheid ontnemt om langs civielrechtelijke weg betaling te bekomen — artikel 17 van de Besluit-wet van 14 november 1939 — dan moet hieruit afgeleid worden dat hij hem ook de subsidiaire strafrechtelijke bescherming wil ontnemen (Delahaye, P., *o.c.*, *R.W.*, 1937-38, 1013; — Constant, *o.c.*, *R.D.P.*, 1940, blz. 299; — Corr. Dinant, 13 jan. 1947, *Pas.*, 1947, III, 55; — Corr. Gent, 28 juni 1956, inzake O.M. t./De Sutter, *onuitg.*).

De zaken liggen thans anders. Het wanbedrijf van afzetterij heeft zijn subsidiair karakter verloren; het is als het ware een volwaardig misdrijf geworden. De klemtoon werd verlegd: niet de bescherming van private belangen van de individuele benadeelde persoon als zodanig heeft de strafwet tot doel, maar wel de behartiging van gemeenschapsbelangen, zij het de bescherming van private rechtsgoederen wier aantasting een weerslag heeft op de gemeenschap (Rubbrecht, *o.c.*, blz. 8). Wanneer die rechtsgoederen een ongeoorloofde oorzaak hebben verdienen ze geen bescherming.

De verkoop van dronkenmakende dranken is, binnen bepaalde perken, door de wet toegelaten, maar aan de verkoper ervan wordt het recht ontnomen vóór een rechtbank betaling te vorderen van drankschulden.

Artikel 17 van de Besluit-wet van 14 november 1939 betreffende de beteugeling van de dronkenschap bepaalt: «Is in rechte niet onvankelijk, de vordering tot betaling van dronkenmakende dranken die in drankgelegenheden, koffiehuzen, hotels, herbergen en welkdanige slijterijen ook verbruikt werden.

Deze bepaling is niet van toepassing op de vordering tot betaling van schuld aangegaan wegens logement of kostgeld in de hotels en herbergen en wegens de eetmalen welke tegelijk dranken en spijzen begripen».

Al heeft de schuldeiser, die de dranken mocht verkopen, geen burgerlijke vordering, toch heeft de gemeenschap er belang bij zich te beveiligen tegen de oneerlijke schuldenaar, die wist in de volstrekte onmogelijkheid te zijn te betalen. De schuldeiser die door zijn fout, bijvoorbeeld het niet-naleven van de reglementen betreffende het alcoholregime, de afzetterij mogelijk maakt, verdient geen strafrechtelijke bescherming (*vgl.* Kebers, A., *La grivèlerie de boissons enivrantes tombe-t-elle sous le coup de l'art. 508 bis du Code Pénal ?*, *J.T.*, 1951, blz. 346 en volg.).

38. — De spijzen en/of dranken moeten besteld zijn in een daartoe bestemde inrichting, onverschillig of het een vaste of een gelegenheidsinrichting betreft (herberg, hotel, restaurant, tea-room in een groot-warenhuis, snack-bar, patisserie, buffet op een feest ten voordele van een liefdadig werk).

Doch in elk geval is het vereist dat de inrichting toegankelijk zij voor het publiek. Wie, zonder dat hij er zijn beroep van maakt, slechts toevallig spijs en drank geeft en geen betaling bekomt, kan artikel 508 *bis* S.W. niet invoeren; hij kan geen klacht neerleggen tegen de afzetter (Schuind, *Traité pratique de droit criminel*, derde uitg., I, 1944, blz. 339; — Marchal et Jaspas, *o.c.*, nr 1617).

In een Frans arrest werd aldus een rendez-vous-huis niet beschouwd als een door de wet bedoelde inrichting (Nîmes, 4 april 1935, *R.D.P.*, 1936, blz. 686).

39. — De opgediende spijzen of dranken moeten geheel of gedeeltelijk verbruikt zijn. Dit betekent niet dat de afzetter de spijzen of dranken daadwerkelijk dient te gebruiken, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk. Het volstaat dat de uitbater schade lijdt door het enkel feit dat hij de bestelling van de afzetter uitvoert (Verslag Senaatscommissie van Justitie, *Pasin.*, 1936, blz. 138).

In Frankrijk geldt een strikte interpretatie; de spijzen of dranken dienen effectief verbruikt te worden door de afzetter (Garçon, *o.c.*, art. 401, nr 21).

40. — De spijzen of dranken moeten gebruikt worden in de inrichting zelf waar ze besteld werden. Artikel 508 *bis* S.W. is dus niet toepasselijk wanneer iemand spijzen of dranken thuis laat bezorgen en weigert te betalen.

§ 2. — Zich logies doen geven.

41. — Het misdrijf is gepleegd wanneer de dader :

1° Zich logies doet geven.

2° In een reizigershotel of in een herberg.

42. — De plaats waar de afzetter zich logies doet geven, is aangeduid met de algemene woorden: *reizigershotel of herberg*.

Bedoeld wordt, iedere inrichting waar reizigers geherbergd worden tegen vergoeding. Er is niet vereist dat die inrichting onderworpen is aan het statuut van het hotelbedrijf (Verslag Kamercommissie van Justitie, *Pasin.*, 1936, blz. 140). Artikel 508 *bis* S.W. is evenwel niet toepasselijk wanneer de benadeelde een particulier is, wiens beroep niet bestaat in het herbergen van reizigers en die dit slechts toevallig en bij uitzondering doet (Constant, *o.c.*, *R.D.P.*, 1940, blz. 300; — *vgl.* boven, nr 38).

In Zwitserland geniet ook de particulier strafrechtelijke bescherming tegen afzetters (Clerc, Fr., *Cours élémentaire sur le Code pénal Suisse*, I, blz. 120).

43. — Reeds werd gewezen op het beginsel dat artikel 508 *bis* S.W. iedere kredietverlening (uitstel van betaling, afbetaling) uitsluit. Strafrechtelijke bescherming wordt enkel verleend aan personen die onmiddellijke betaling eisen en dat niet bekomen.

De wetgever heeft nochtans een uitzondering gemaakt voor het hotelbedrijf. Men mag van hotelhouders niet vergen dat zij reizigers, die zich voornemen enige tijd in het hotel te verblijven, dagelijks om betaling verzoeken (Verslag Senaatscommissie van Justitie, *Pasin.*, 1936, blz. 139).

44. — Het Frans S.W. stond vroeger op het standpunt dat de hotelhouder dagelijks om betaling moest verzoeken. Door de wet van 2 juni 1955 wordt de beschermde verblijfsperiode uitgebreid tot een periode van maximum 10 dagen.

45. — Het misdrijf kan slechts gepleegd worden door reizigers, dus door personen die in de inrichting niet hun bestendige woonplaats hebben (Corr. Brussel, 15 febr. 1940, *Pas.*, 1941, III, 63, met noot).

46. — Het misdrijf is voltooid zodra de afzetter nalaat de prijs te

betalen voor de kamer die hij gehuurd heeft. Er is niet vereist dat hij er de nacht doorgebracht heeft (Constant, *o.c.*, *R.D.P.*, 1940, blz. 300). Het volstaat dat de kamer ter beschikking was van de afzetter.

Naar onze mening moet de afzetter de kamer niet betrokken hebben (*anders*: Marchal et Jaspar, *o.c.*, nr 1619; — Constant, *Manuel de Droit Pénal*, nr 1232). De hotelhouder is benadeeld door het enkel feit dat hij ingegaan is op het verzoek van de afzetter en de gehuurde kamer voor hem heeft voorbehouden, tenzij het niet-betrekken van de kamer binnen een vastgestelde termijn beschouwd wordt als een ontbindende voorwaarde van de huurovereenkomst.

§ 3. — Een huurrijtuig in huur nemen.

47. — De derde vorm van afzetterij onderstelt dat :

1° Iemand een huurrijtuig in huur neemt.

2° Een afstand door dit huurrijtuig is afgelegd op verzoek van de afzetter.

48. — Als huurrijtuig wordt beschouwd, ieder voertuig dat ter beschikking van een ander wordt gesteld tegen betaling van een vergoeding. Bescherming wordt niet alleen aan de gewone taxi-ondernemingen verleend, maar ook aan de hotelhouders die, tegen vergoeding, rijtuigen ter beschikking stellen van hun klanten (Verslag Senaatscommissie van Justitie, *Pasin.*, 1936, blz. 139).

De Franse strafwet is enger en vermeldt alleen « *voiture de place* », dit is ieder rijtuig dat stationeert op pleinen of in straten en er wacht op klanten.

49. — Ogenschijnlijk is het zonder belang dat het huurrijtuig al dan niet met een bestuurder ter beschikking wordt gesteld. Sommige auteurs zijn van oordeel dat artikel 508 *bis* S.W. ook toepasselijk is op het geval waarin een persoon de kosten niet betaalt die hij verschuldigd is wegens het in huur nemen van een huurrijtuig zonder bestuurder (Goedseels, *o.c.*, nr 3009; — Constant, *o.c.*, *R.D.P.*, 1940, blz. 303).

50. — Het kan niet ontkend worden dat het geval der huurrijtuigen zonder chauffeur een delicaat probleem stelt. De overeenkomsten die in dergelijke gevallen worden gesloten tussen verhuurders en huurders, worden meestal op schrift gesteld, gezien de grote waarde der rijtuigen en de vele juridische gevolgen die het gebruik ervan kan meebrengen; bovendien neemt de verhuurder gewoonlijk een aantal voorzorgsmaatregelen om te voorkomen dat de huurder hem al te grote schade zou berokkenen: borgstelling, enz.

Artikel 508 *bis* S.W. is helemaal niet toepasselijk op de verhuring van rijtuigen zonder bestuurder omdat de wetgever meer de verhuring van diensten dan de verhuring van zaken op het oog heeft gehad. Het komt niet wenselijk voor dat aan verhuurders, die onvoldoende voorzorgsmaatregelen hebben genomen, de mogelijkheid zou verschafte worden artikel 508 *bis* S.W. aan te wenden als drukkingsmiddel om betaling te bekomen (*vgl.*: Brussel, K.v.I., 18 maart 1964, *J.T.*, 1964, blz. 598).

51. — Het huurrijtuig moet dienen voor het vervoer van personen (Constant, *o.c.*, *R.D.P.*, 1940, blz. 302; — Marchal et Jaspar, *o.c.*, nr 1624).

52. — Het komt dikwijls voor dat een beroep gedaan wordt op huurrijtuigen voor het vervoer van zaken. Sommige firma's leggen trouwens een dubbele bedrijvigheid aan de dag en vervoeren personen en goederen.

Het is duidelijk dat de vervoerder evenmin als in vele gevallen bij vervoer van personen, vooraf betaling kan eisen voor vervoer van zaken; het is hem dikwijls onmogelijk het krediet van de expediteur na te gaan. Dit is trouwens één der redenen die aangehaald worden om het voorrecht van de vervoerder op de vervoerde zaken tot zekerheid van de vrachtkosten en bijkomende uitgaven te rechtvaardigen (Tw. *Voorrechten*, nrs 160 en volg.).

Doch, wanneer de wetgever bepaalde vormen van afzetterij strafbaar heeft gesteld, geschiedde dit enkel voor die gevallen waarin de benadeelden zonder enig doeltreffend verweer waren tegenover de afzeters.

De uitbreiding van de strafbare afzetterij tot het vervoer van goederen is dan ook niet te rechtvaardigen omdat hiervoor een afdoende civielrechtelijke bescherming is te vinden in artikel 20, 7° hypotheekwet dat een voorrecht toekent op de vervoerde zaken.

Waarom geniet de hotelhouder, die eveneens een voorrecht kan uitoefenen (art. 20, 6° Hyp.w.), dan wel de strafrechtelijke bescherming? Omdat de wetgever van oordeel is dat zijn voorrecht zonder praktische waarde is (*Pasin.*, 1936, blz. 135). Het gebeurt immers niet zelden dat de bagage die de afzetter overbrengt in zijn logement totaal waardeloos is; en een lange en ingewikkelde procedure gaat de realisatie van de goederen, waarop het voorrecht kan uitgeoefend worden, vooraf.

53. — Voor de toepassing van artikel 508 *bis* S.W. is vereist dat het huurrijtuig een afstand — hoe miniem ook heeft afgelegd op verzoek van de afzetter, zodat de verhuurder recht heeft op vergoeding voor zijn prestatie.

Het is zonder belang dat het voertuig de rit heeft gedaan met of zonder de afzetter. Wie een huurrijtuig telefonisch heeft besteld en het bij zijn aankomst niet wenst te benutten, is als afzetter strafbaar wanneer hij de gevraagde vergoeding niet kan betalen (Hoornaert, *o.c.*, blz. 29; — Constant, *o.c.*, *R.D.P.*, 1940, blz. 302; — Goedseels, *o.c.*, nr 3007).

54. — In tegenstelling met het Zwitsers S.W. houdt artikel 508 *bis* geen strafbepaling in voor personen die, zonder in het bezit te zijn van een regelmatig reisbiljet, plaats nemen in een trein, tram, autobus of enig ander voertuig dat gebruikt wordt voor collectief vervoer van personen. Hiervoor zijn bijzondere beschikkingen opgenomen in het K.B. van 4 april 1895, gewijzigd bij het K.B. van 6 juli 1936 (spoorweg); in het K.B. van 24 mei 1913, gewijzigd bij het B. Rgt van 11 februari 1946 (buurtspoorwegen); in het K.B. van 27 januari 1931 (tram); in het B. Rgt van 31 maart 1947 (autobus).

HOOFDSTUK II

Vervolging en bestraffing

55. — De bepalingen van de wet van 23 maart 1936 in verband met de vervolging en de bestraffing van de afzetterij wezen op het subsidiair karakter van dit misdrijf; de strafrechtelijke vervolging kon slechts ingesteld worden wanneer de benadeelde, ingevolge het onvermogen van de afzetter, geen kans zag om langs civielrechtelijke weg betaling van het verschuldigde te bekomen.

De benadeelde kon derhalve de reeds ingestelde vervolging op ieder ogenblik volledig opheffen. De particuliere belangen hadden blijkbaar meer gewicht dan het algemeen welzijn, wat weinig in de lijn ligt van het strafrecht.

In het Franse, Zwitserse en in het Nederlandse S.W. beschikt de benadeelde niet over zulke verregaande rechten op het stuk van de publieke vordering.

56. — Ingevolge de wet van 17 december 1963, artikel 2, is het wanbedrijf van afzetterij geen klachtdelict meer; het verliest zijn subsidiair karakter en wordt als het ware een volwaardig misdrijf. Hij, die zich aan daden van afzetterij plichtig maakt, kan vervolgd worden ook al wenst de benadeelde geen vervolging en bestraffing. Voortaan gelden alleen nog de gewone redenen van verval van de publieke vordering. De betaling van de prijs en de gerechtskosten, en de afstand van klacht, die vroeger het volledig verval van de strafvordering meebrachten, hebben geen enkele invloed meer op de publieke vordering.

57. — Volksvertegenwoordiger E. Charpentier had de principes van vervolging en bestraffing, die toepasselijk waren op daden van afzetterij, in zijn wetsvoorstel betreffende het nieuw wanbedrijf van bedrog bij het tanken opgenomen. De minister van Justitie was van oordeel dat dergelijke beschikkingen « in het belang van de openbare orde moesten worden geschrapt » omdat het vaststaat « dat die mogelijkheden om aan de vervolging te ontsnappen aan de nieuwe bepaling elk afschrikkend karakter kunnen ontnemen » (*Parlem. Besch.*, Kamer, zitt. 1962-63, nr 138/2, 22 febr. 1963, blz. 2).

Verder stipte hij aan: « De redenen voor de weglating van het laatste lid van de tekst van het voorstel gelden ook voor het derde lid van art. 508 *bis* ». Door reeds nu deze laatste bepaling op te heffen loopt de regering alleen maar vooruit op de wijzigingen die worden voorgesteld in het wetsontwerp betreffende de bedrogsdelicten in de Beneluxlanden, ontwerp dat thans onderworpen is aan het advies van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad.

58. — Door de opheffing van het derde lid van artikel 508 *bis* zijn de bepalingen van dit artikel ongetwijfeld strenger geworden. Derhalve

moet toepassing gemaakt worden van de beginselen van de niet-terugwerkende kracht van de strafwet (art. 2 S.W.). Voor feiten gepleegd vóór 20 januari 1964, datum waarop de wet van 17 december 1963 in werking is getreden en voor mogelijks vóór die datum aanhangig zijnde strafvervolgingen uit hoofde van afzetterij, gelden nog het principe van het klachtdelict en de bijzondere redenen van verval van de publieke vordering (circulaire van de proc.-gen. te Gent van 15 jan. 1964, D. 121/5, D. 236, D. 250, R nr 6/64).

59. — Artikel 508 *bis* S.W. voorziet in een gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en een geldboete van tweehonderd tot vijftienhonderd frank, of één van die straffen alleen. Het komt eigenaardig voor dat ook een geldboete opgelegd wordt als straf voor personen, die er niet toe in staat zijn hun schulden te betalen.

Er bestaat een mogelijkheid van voorlopige hechtenis en, sinds de wet van 17 december 1963, kan ook toepassing worden gemaakt van de procedure van de zogenoemde minnelijke schikking.

Naar luid van de voorwaarden bepaald bij artikel 180, tweede lid Sv. (enig art. van de wet van 30 dec. 1957) dient de dader van het wanbedrijf o.m. de benadeelde schadeloos te stellen. Vóór de wet van 17 december 1963 bracht de schadeloosstelling het verval van de publieke vordering mede zodat die procedure van minnelijke schikking alsdan noodzakelijker wijze zonder toepassing moest blijven.

60. — De toepassing van artikel 85 S.W. laat een verlagings van de strafmaat toe beneden de wettelijk voorziene minima. Het misdrijf van afzetterij is ook vatbaar voor contraventionalisatie (Pol. Doornik, 1 april 1937, *T. Vred.*, 1937, 296).

61. — Ingeval van herhaling kan de feitenrechter de strafmaat verhogen tot het dubbel van de voorziene maxima; hij is daartoe geenszins verplicht.

62. — Er is herhaling zodra een nieuw feit van afzetterij is gepleegd — eventueel onder een andere vorm — na een vroegere in kracht van gewijsde gegane veroordeling wegens afzetterij.

De aard van de voorgaande veroordeling speelt geen rol; een veroordeling tot een politiestraf kan aanleiding geven tot strafverzwaring (Constant, *Manuel de Droit Pénal*, nr 1234; — Goedseels, *o.c.*, nr 3010; — Schuind, *o.c.*, I, blz. 339).

63. — Terecht wordt erop gewezen dat het nieuw misdrijf moet gepleegd zijn binnen de termijn gesteld bij artikel 56, tweede lid S.W. (*Nov., Droit Pénal*, I, Vol. 1, nr 3129; — Van Balberghe M., *De herhaling in het Strafrecht*, R.T., 1952, blz. 120, nr 183).

De bijzondere herhaling heeft tot doel zwaardere straffen toe te passen op een verdachte die zich schuldig maakt aan feiten van dezelfde soort en wil beletten dat hij daarvan een gewoonte zou maken. Het betekent dus een verscherping van de bestraffing, dat de overtreder zich eerder in staat van herhaling bevindt dan normaal zou kunnen gebeuren volgens de bepalingen omtrent de algemene herhaling.

Het is dan ook billijk dat de termijn voor de bijzondere herhaling, alhoewel niet bepaald door artikel 508*bis* S.W., deze van de algemene herhaling niet overtreft.

64. — Tenslotte rijst de vraag of de algemene herhaling, waarvan de voorwaarden omschreven zijn in artikel 56 S.W., toepasselijk blijft. Met andere woorden, kan hij die zich schuldig heeft gemaakt aan afzetterij na een vroegere criminele veroordeling of binnen een termijn van vijf jaar sedert de uitvoering van een straf van één jaar of sedert het bereiken van de verjaring van die straf, veroordeeld worden tot maximum het dubbel van de door artikel 508*bis* S.W. opgelegde straffen?

Niets laat toe te besluiten dat de wetgever de algemene herhaling heeft willen uitsluiten telkens als er een bijzondere herhaling kan bestaan. Daar de wet van 23 maart 1936 op de afzetterij in het strafwetboek werd opgenomen en er een integrerend deel van uitmaakt, zijn alle bepalingen van Boek I S.W. en dus ook de bepalingen in verband met de algemene herhaling erop toepasselijk (art. 100 S.W.).

De bijzondere herhaling van artikel 508*bis* S.W. sluit dus de toepassing van de algemene herhaling niet uit (Gent, 11 febr. 1954, *R.W.*, 1954-55, 294; — *anders*: Schuind, *o.c.*, I, blz. 339).

TITEL II

BEDROG BIJ HET TANKEN

65. — Reeds op 11 februari 1958 diende volksvertegenwoordiger E. Charpentier een wetsvoorstel in «tot invoeging van een artikel 508ter in het strafwetboek ten einde bedrog bij het tanken te beteugelen». Het werd opnieuw ingediend op 25 november 1959 en tenslotte op 13 juli 1961. (*Parlem. Besch.*, Kamer, Zitt. 1957-1958, nr 856/I, 11 februari 1958; — zitt. 1959/1960, nr 357/I, 25 nov. 1959; B.Z. 1961, nr 138/I, 13 juli 1961).

«Met gevangenisstraf van 8 dagen tot 3 maand en met geldboete van 200 tot 1.500 frank of met een van die straffen alleen, wordt gestraft hij die, nadat hij brandstof of smeerolie voor zijn voertuig heeft ingenomen, de plaats verlaat zonder zijn schuld te hebben betaald, behalve indien de verkoper daarin heeft toegestemd.

Ingeval van herhaling kunnen de straffen worden verdubbeld.

De in de vorige leden bedoelde wanbedrijven kunnen enkel vervolgd worden op klacht van de benadeelde partij. De betaling van de prijs, en, in voorkomend geval, van de door de klagende partij voorgeschoten gerechtskosten, of de afstand van de klacht van deze laatste, doet de publieke vordering vervallen ».

De nieuwe bepaling zou in het S.W. opgenomen worden als artikel 508ter. In de toelichting tot dit wetsvoorstel geven de ondertekenaars de reden aan waarom de nieuwe bepaling niet kan opgenomen worden als een andere toepassing van afzetterij, voorzien door artikel 508bis S.W. :

«Naar onze mening moet de nieuwe wetgeving zonder meer bestaan in de toepassing van dezelfde bepalingen als die van artikel 508bis, behalve dat de wet niet moet worden beperkt zoals artikel 508bis van het strafwetboek dat voor flessentrekkerij doet, tot het geval waarin iemand zich laat bedienen, hoewel hij weet dat het hem volstrekt onmogelijk is te betalen.

Het is immers zaak alle gevallen te straffen waarin op de weg benzine of mazout of olie wordt gekocht met het oogmerk niet te betalen ».

66. — Dat wetsvoorstel werd door de regering geamendeerd en leidde tot de Wet van 17 december 1963 tot invoeging van een artikel 508ter in het Strafwetboek teneinde bedrog bij het tanken te beteugelen en tot opheffing van het derde lid van art. 508bis van hetzelfde Wetboek. (*Belgisch Staatsblad*, 10 jan. 1964, blz. 242-243).

«Art. 1. — In het Strafwetboek wordt een artikel 508ter ingevoegd, dat luidt als volgt :

Art. 508ter. — Met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met geldboete van 200 tot 1500 frank, of met één van die straffen alleen, wordt gestraft hij die, na een voertuig van brandstof of smeerolie te hebben laten voorzien, zich bedrieglijk aan de onmiddellijke betaling heeft onttrokken. Bij herhaling kunnen de straffen worden verdubbeld.

Art. 2. — Het derde lid van artikel 508*bis* van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven ».

67.— De wetgever heeft er de voorkeur aan gegeven het artikel 508*ter* te betitelen als een vorm van bedrog, eerder dan een vorm van het reeds bekende begrip « afzetterij ».

Hier reeds zij opgemerkt dat het bedrog niet slaat op de bedrieglijke handeling om brandstof of smeerolie te bekomen, maar enkel op het bedrieglijk handelen waardoor de koper zich onttrekt aan de gewenste onmiddellijke betaling.

68. — Het misdrijf onderstelt het samenbestaan van twee bestanddelen :

1° een voertuig van brandstof of smeerolie laten voorzien.

2° zich bedrieglijk aan de onmiddellijke betaling onttrekken.

69. — De interpretatie van het eerste bestanddeel dient te geschieden overeenkomstig de beginselen van art. 508*bis* S.W. De toelichting tot het wetsvoorstel tot invoeging van art. 508*ter* in het strafwetboek laat daaromtrent niet de minste twijfel (zie boven, nr 65).

70. — Het wanbedrijf omschreven door art. 508*ter*, kan enkel gepleegd worden wanneer de dader zelf het initiatief heeft genomen om het voertuig van brandstof en smeerolie te laten voorzien (vgl. nrs 31 en 32).

71. — De bescherming van de wet is beperkt tot de bevoorrading in brandstof en/of smeerolie, dienstig of nuttig voor de gangvaardigheid van voertuigen.

De tekst van art. 508*ter* S.W. vermeldt: brandstof of smeerolie; *a fortiori* heeft de wetgever evengoed bedoeld: brandstof en smeerolie (vgl. boven, nr 34).

72. — De vraag kan gesteld worden of de wijze waarop het voertuig bevoorraad wordt enig belang heeft. De brandstof kan bijvoorbeeld rechtstreeks in de bevoorradingstank gegoten worden of opgeslagen in afzonderlijke bussen die zich aan boord van het voertuig bevinden.

De tekst van artikel 508*ter* blijkt erop te wijzen dat de brandstof en/of smeerolie rechtstreeks door het voertuig moeten opgenomen worden zodat de geleverde produkten het voertuig, dat zich bij de verkoper aanbiedt, onmiddellijk, zonder enige verdere behandeling gangvaardig maken. De wetgever heeft niet strafbaar gesteld de persoon «die zich voor zijn voertuig van brandstof of smeerolie laat voorzien... », maar wel « hij die, na een voertuig van brandstof of smeerolie te hebben laten voorzien... ». De toelichting tot het wetsvoorstel laat niet toe dergelijk onderscheid te maken. Volksvertegenwoordiger E. Charpentier schrijft letterlijk: « Sommigen voorzien zich van brandstof en die... » (*Parlem. Besch.*, Kamer, B.Z. 1-61, nr 138/1, 13 juli 1961, blz. 1). De wetgever heeft de personen die brandstof en olie verkopen, willen beschermen tegen alle automobilisten die zich bij hen met hun voertuig aanbieden en de plaat poetsen na zich bevoorraad te hebben. De heer Charpentier spreekt in dit verband over de « verkoper, die de nummerplaat van de autobestuurder heeft opgenomen » (*ibid.*).

73. — Bedoeld wordt het voertuig dat ter plaatse wordt bevoorraad, d.i. op de weg, niet ten huize van de koper.

Dit kan o.m. afgeleid worden uit de toelichting tot het wetsvoorstel, waarin volksvertegenwoordiger E. Charpentier betoogt: « Het is immers zaak alle gevallen te straffen waarin op de weg benzine of mazout of olie wordt gekocht met het oogmerk niet te betalen ». (*Parlem. Besch.*, Kamer, B.Z. 1961, nr 138/1, 13 juli 1961).

De wetgever heeft vooral de exploitanten van benzine- en smeerolie-stations willen beschermen (*Parlem. Besch.*, Kamer, B.Z. 1/61, nr 138/3, 20 juni 1963). Zij worden teveel het slachtoffer van onbekende en toevallige klanten, gewetenloze automobilisten, « die wegvluchten zonder te hebben betaald » (*Parlem. Besch.*, Kamer, B.Z. 1961, nr 138/2, 22 febr. 1963, Verantwoording, I).

Het is niet noodzakelijk dat het motorvoertuig bevoorraad wordt aan het station zelf; artikel 508ter S.W. is ook toepasselijk wanneer het voertuig bevoorraad wordt langs de weg, min of meer ver verwijderd van het station.

74. — Tenslotte is het vereist dat de verkoper of zijn aangestelde de brandstof en/of smeerolie vrijwillig ter beschikking stelt van de automobilist. De levering is geschied ter uitvoering van een vrijwillige verkoop.

Wie tankt zonder toestemming van de verkoper, maakt zich schuldig aan diefstal. Wie tankt met toestemming van de verkoper doch na het aanwenden van bedrieglijke middelen, maakt zich schuldig aan oplichting.

75. — Artikel 508ter geeft geen enkele aanduiding in verband met de hoedanigheid van de verkoper of de aard van de inrichting waar het voertuig van brandstof en/of smeerolie wordt voorzien. De strafrechtelijke bescherming wordt dan ook verleend aan alle verkopers, handelaars of particulieren.

76. — De verkoper moet onmiddellijke betaling wensen na het voertuig van brandstof en/of smeerolie voorzien te hebben. Stemt hij er in toe dat de koper op een later tijdstip betaalt, verleent hij uitstel van betaling, dan is artikel 508ter niet toepasselijk (*vgl.* boven, nr 43).

77. — In tegenstelling tot artikel 508bis S.W. onderstreept artikel 508ter het vereiste van bedrieglijk opzet in hoofde van de dader van het wanbedrijf. De regeringsamendementen, ingediend op het oorspronkelijk wetsvoorstel van volksvertegenwoordiger E. Charpentier, hadden tot doel dat element op klare wijze in de tekst van de wet tot uiting te laten komen. De heer Charpentier beoogde de bestraffing van de persoon « die nadat hij brandstof of smeerolie voor zijn voertuig heeft ingenomen, de plaats verlaat zonder zijn schuld te hebben betaald, behalve indien de verkoper daarin heeft toegestemd ». De minister van Justitie verantwoordde het regeringsamendement als volgt: « Een biezondere bescherming is alleen noodzakelijk in de gevallen dat de verkoper, wanneer het voertuig ter plaatse wordt bevoorraad, er vooral aan bloot staat het slachtoffer te worden van gewetenloze automobilisten die wegvluchten zonder te hebben betaald, om de toepassing van de tekst tot dit enkel geval te beperken wordt voorgesteld de woorden: « nadat hij brandstof of smeerolie voor zijn voertuig heeft ingenomen », te

vervangen door: «na een voertuig van brandstof of smeerolie te hebben laten voorzien». De motorvoertuigbestuurder die, wetende dat hij niet zal kunnen betalen, zijn voertuig van brandstof en/of smeerolie laat voorzien en slechts na de bevoorrading kenbaar maakt dat hij in de volstreckte onmogelijkheid verkeert te betalen, is strikt genomen niet strafbaar wanneer hij niet de vlucht neemt.

Er blijft de verkoper niets anders over dan de geleverde goederen terug te nemen. Weigert de automobilist daarin toe te stemmen, dan wijst zulks op zijn bedrieglijk inzicht om zich aan betaling te onttrekken. In dit geval maakt hij zich plichtig aan het nieuwe wanbedrijf.

78. — De gebruikte term *bedrieglijk* bedoelt het *oneerlijk* handelen vanwege de koper, onmiddellijk nadat de brandstof of smeerolie in het voertuig werd ingenomen.

De oneerlijkheid zal blijken uit de omstandigheden waarin de verkoper de onmiddellijke betaling niet bekwam. Zo zal de koper, wiens identiteit door de verkoper niet gekend is, moeilijk zijn bedrieglijk opzet kunnen betwisten wanneer hij wegrijdt, onmiddellijk na het opnemen van de brandstof, zonder aan de verkoper de gelegenheid te bieden het verschuldigd bedrag te eisen.

79. — Het voorbeeld aangehaald in de verantwoording van het regeringsamendement op het oorspronkelijk wetsvoorstel, wijst impliciet op moeilijkheden die zich kunnen voordoen in het bewijs van het bedrieglijk opzet.

«Het is immers nodig de automobilist te straffen die niet meer terugkeert nadat hij van de verkoper de toestemming had gekregen om de plaats te verlaten om geld te halen, maar het past niet diegene te straffen die wegrijdt terwijl hij vergeet te betalen».

80. — Met betrekking tot de *vervolg ing* bevatte het oorspronkelijk wetsvoorstel dezelfde bepalingen als deze van artikel 508*bis* S.W. De dader van het bedrog zou enkel kunnen vervolgd worden op klacht van de benadeelde partij; de betaling van de prijs, en, in voorkomend geval, van de door de klagende partij voorgeschoten gerechtskosten, of de afstand van de klacht van deze laatste zou de publieke vordering doen vervallen.

Terecht heeft de minister van Justitie er op gewezen dat die mogelijkheden om aan de vervolging te ontsnappen, aan de nieuwe bepaling elk schrikwekkend karakter kunnen ontnemen (*Parlem. Besch.*, Kamer, Zitt. 1962/63, nr 138/2, 22 febr. 1963, blz. 2). De wetgever, ingaande op het regeringsamendement, heeft die mogelijkheden geschrapt (*vgl.* boven, nrs 56 en 57).

81. — Het bedrog bij het tanken (art. 508*ter* S.W.) wordt op dezelfde wijze als de afzetterij (art. 508*bis* S.W.) beteugeld met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met geldboete van 200 tot 1500 frank, of met één van die straffen alleen.

82. — Ook hier dus de mogelijkheid zowel de preventieve hechtenis als de procedure van minnelijke schikking ten aanzien van de dader van het wanbedrijf toe te passen (zie boven nr 59).

83. — Bij *herhaling* kunnen de straffen verdubbeld worden, op

dezelfde wijze als zulks het geval is voor het wanbedrijf van artikel 508*bis* (zie boven, nrs 61 tot en met 64).

84. — De wet van 17 december 1963 wordt in het strafwetboek opgenomen en maakt er een integrerend deel van uit. Derhalve zijn alle bepalingen van Boek I van het strafwetboek op het wanbedrijf voorzien bij artikel 508*ter* toepasselijk, o.m. de bepalingen van artikelen 66 en 67 van het strafwetboek betreffende de strafbare deelneming aan het wanbedrijf, hetzij als mededader, hetzij als medeplichtige; de bepalingen van artikel 85 S.W. betreffende de mogelijkheid tot het aannemen van verzachtende omstandigheden, en, diensvolgens tot verlaging van de strafmaat beneden de wettelijk voorziene minima, alsmede tot vatbaarheid voor contraventionalisering.
